

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-39](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-39)

УДК 330.34:504.05

Вікторія ЯНОВСЬКА

Державний університет інфраструктури та технологій

<https://orcid.org/0000-0002-0648-3643>

e-mail: v.yanovska@ukr.net

Олена ПАРФЕНТЬЄВА

Національний транспортний університет

<https://orcid.org/0000-0002-5946-9490>

e-mail: alenagp@ukr.net

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті було проведено історичний аналіз процесу виникнення, формування та еволюції концептуальних засад сталого розвитку. Використання історичного методу дозволило відбудувати причинно-наслідкові зв'язки, відтворити події минулого та здобути поглиблене розуміння змісту проблем, що передували виникненню концепції, визначили особливості її формування та спрями послідовному розвитку. Було з'ясовано, що ідеї сталого розвитку мають тривалу історію панування на глобальному суспільному рівні, яка нараховує понад п'ятдесят років. Прийняття ідеї сталого розвитку як головної для людства відбулося внаслідок загострення екологічних і соціальних проблем, обумовленого стрімким зростанням загальної чисельності населення планети та випереджальним, порівняно із ним, зростанням світового валового внутрішнього продукту, яке супроводжувалось процесами глобалізації та було зорієнтоване на використання моделі розвитку, сконцентрованої на максимізації економічної ефективності. Формування ідеї сталого розвитку розпочалось з діалогу між промислово розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, щодо зв'язку економічного зростання з забрудненням довкілля та суспільним добробутом, за результатами якого було введено поняття і розроблені керівні принципи сталого розвитку, запроваджено стратегії інвестування в майбутнє, сформовано набір політичних зобов'язань держав, ухвалено інноваційні керівні принципи політики зеленої економіки, запроваджено стратегію фінансування та ухвалено цілі сталого розвитку. В процесі глобального формування ідеологічних засад і було визначено зміст сталого розвитку як такого, що відповідає потребам сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь.

Ключові слова: сталий розвиток, принципи, цілі сталого розвитку, зелена економіка, історичний аналіз, хронологічна послідовність, причинно-наслідкові зв'язки.

Viktoriia YANOVSKA

State University of Infrastructure and Technologies

Olena PARFENTIEVA

National transport university

HISTORICAL ANALYSIS OF THE FORMATION OF THE CONCEPTUAL BASIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The article carried out a historical analysis of the process of emergence, formation and evolution of the conceptual foundations of sustainable development. The use of the historical method made it possible to reconstruct cause-and-effect relationships, recreate the events of the past and gain a deeper understanding of the content of the problems that preceded the emergence of the concept, identified the features of its formation and directed its consistent development. It has been found that ideas of sustainable development have a long history of dominance at the global societal level, spanning over fifty years. The adoption of the idea of sustainable development as the main one for humanity occurred as a result of the aggravation of environmental and social problems caused by the rapid growth of the total population of the planet and the growth of the global gross domestic product ahead of it, which was accompanied by the processes of globalization and was oriented towards the use of a development model focused on maximizing economic efficiency. The formation of the idea of sustainable development began with a dialogue between industrialized countries and developing countries regarding the connection between economic growth and environmental pollution and social well-being, as a result of which the concept and guiding principles of sustainable development were introduced, strategies for investing in the future were formed, a set of political commitments of states, innovative guiding principles of the green economy policy were adopted, a financing strategy was introduced, and sustainable development goals were adopted. In the process of global formation of ideological foundations, the content of sustainable development was defined as meeting the needs of the present without endangering the ability of future generations to meet their own needs.

Key words: sustainable development, principles, goals of sustainable development, green economy, historical analysis, chronological sequence, cause-and-effect relationships.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасні трансформації, системно охоплюючи всі галузі та види економічної діяльності, втілюються в тотальній активізації існуючих бізнес-процесів. Невизначеність умов, значна волатильність вимірювальних параметрів, масштабування факторів впливу обумовлюють високу мінливість та знижують рівень прогнозованості часових рядів. Стан зовнішнього та внутрішнього середовища піддається постійній дії сукупності змін економічного, виробничого, політичного, соціального, технологічного, цифрового,

екологічного характеру. Динамічні трансформації, переважно зумовлені інтенсивним науково-технологічним прогресом, принципово змінюють якість життя і систему соціально-економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Між тим з високою вірогідністю можна стверджувати, що сполучним мотивом, який спрямовує зміни та надає поштовх сучасним трансформаційним процесам, є їхній екосистемний зміст, що випливає із бачення майбутнього через призму створення нових знань та цінностей, сприяючих екологічно безпечному і соціально орієнтованому економічному зростанню (Fukuda K., 2020 [4]), та супроводжує процес переходу не скільки до Індустрії 4.0, скільки до Суспільства 5.0 завдяки реалізації фундаментальних засад сталого розвитку. Концепцію сталого розвитку було запропоновано у відповідь на проблеми, що виникли у наслідок стрімкого зростання населення планети, та глобальну активізацію економічної діяльності, обумовлену необхідністю задоволення масштабних продовольчих та інших нагальних потреб життєдіяльності людства. Дана концепція втілила у собі нове бачення розвитку сучасної цивілізації, що ґрунтується на збалансованому стані економічних, екологічних та соціальних чинників, і була побудована на засадах традиційної економічної науки для вирішення глобальних вимог суспільства (Munasinghe M. and Cruz W., 1995 [10]).

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Головною передумовою зародження концепції сталого розвитку стали зміни, що відбулися в середині ХХ ст. На відміну від локального економічного зростання, що до того часу концентрувалось у низці розвинених країн, в результаті глобалізації у світове господарство виявився залученим практично увесь світ. Модель розвитку розвинених країн орієнтувалась на досягнення економічної ефективності, як головного критерію в системі економічного вибору та одночасно засобу забезпечення загального процвітання та усунення нерівності. Глобалізаційні процеси частково допомогли у вирішенні питання щодо низької ефективності економічних систем промислово розвинених країн, обумовленої непропорційно високими витратами природних ресурсів, проте водночас посили проблематику диспропорцій, що складаються через необхідність забезпечення зростання економічних систем відповідним зростанням використання природних ресурсів; диспропорцій, в наслідок яких було збільшено потенціал загроз настання екологічної катастрофи.

Формулювання цілей статті

Метою статті є історичний аналіз формування концептуальних засад сталого розвитку. Основним завданням, виконання якого дозволяє досягти мети дослідження, є вивчення процесу виникнення, формування та еволюції концепції сталого розвитку у хронологічній послідовності, спираючись переважно на визнані офіційні першоджерела та результати академічних досліджень. Використання історичного методу обумовлене необхідністю відбудови причинно-наслідкових зв'язків, відтворення подій минулого та здобуття поглибленого розуміння змісту проблем, що передували виникненню концепції, визначили особливості її формування та спряли послідовному розвитку. Висновки, отримані за результатами історичного аналізу, дають можливість у подальшому сформулювати більш ґрунтовні рекомендації щодо подальшого наукового пошуку.

Виклад основного матеріалу

В 50–60-х роках ХХ століття світова економіка досягла значних темпів росту. Науково-технічні досягнення, створення інноваційних продуктів і технологій стимулювали появу нових галузей промисловості та стали потужним генератором кількісних та якісних змін результатів і факторів виробництва, підвищення суспільного добробуту та забезпечення нагромадження капіталів.

Динаміка світового валового внутрішнього продукту (ВВП, World Gross domestic product – GDP) суттєво випереджала динаміку загальної чисельності населення (Total Population). При цьому, за даними Організації Об'єднаних Націй (United Nations) за період з 1950 року до 2021 року загальна чисельність населення виросла з 2477,7 млн осіб до 7876,9 млн осіб [22] – у 3,2 разів і надалі продовжує стабільно зростати. На початок 2023 року, як свідчать підрахунки Worldometers, загальна чисельність населення (Current World Population) складає 8011,6 млн осіб [3].

Водночас підвищувався добробут. Випереджальна динаміка світового валового внутрішнього продукту спричиняла щорічне зростання сукупності ринкової вартості вироблених товарів і наданих послуг, валової доданої вартості та чистих податків у розрахунку на душу населення. Якщо у 1950 році ВВП на душу населення (GDP per capita) становив 3733767,9 дол. США, то у 1960 році його розмір виріс до 4880653,1 дол. США, у 1970 році – до 6525248,0 дол. США, у 1980 році – до 7884862,5 дол. США, у 1990 році – до 8927123,8 дол. США, у 2000 році – до 10330959,0 дол. США, у 2010 році – до 13156201 дол. США і за даними 2015 року його розмір вже становив 14643977,0 дол. США [6]. Таким чином загалом за 65 років ВВП на душу населення виріс на 159,2 % або у 2,6 рази.

Співставлення трендів зміни світового валового внутрішнього продукту, загальної численності населення та ВВП на душу населення наочно представлено на рис. 1.

Зазначені процеси супроводжувались появою сигналів щодо несприятливих наслідків економічного зростання, пов'язаних із забрудненням довкілля. небезпека глобальної екологічної кризи (у вигляді неминучого загальнопланетарного неблагополуччя) стала очевидною ще на початку 70-х років (Боголюбов В.М. та ін., 2018 [23]). У 1972 році за рішенням Генеральної Асамблеї ООН було проведено першу всесвітню конференцію з навколишнього середовища людини (The first world conference on the environment – UN Conference on the Human Environment, Stockholm) [18], на якій було проголошено принципи раціонального управління навколишнім середовищем та прийнято Стокгольмську декларацію, План дій щодо людського середовища та кілька резолюцій. Стокгольмською декларацією [12] було визначено двадцять шість принципів, пріоритетовано проблеми навколишнього середовища та започатковано *діалог між економічно розвиненими країнами та країнами, що розвиваються щодо зв'язку економічного зростання, забруднення довкілля та суспільним добробутом*.

План дій (The Action Plan) містив сто дев'ять рекомендацій розподілених за трьома основними складовими: (а) програма глобальної екологічної оцінки (спостережний план); (б) діяльність з управління навколишнім середовищем; (с) міжнародні заходи для підтримки діяльності з оцінки та управління, що здійснюється на національному та міжнародному рівнях (рис. 2). Одним із головних результатів всесвітньої конференції стало створення Програми ООН з навколишнього середовища (United Nations Environment Programme, UNEP) – глобального органу, який встановлює екологічний порядок денний, сприяє узгодженій реалізації екологічного виміру сталого розвитку і є авторитетним захисником довкілля [1].

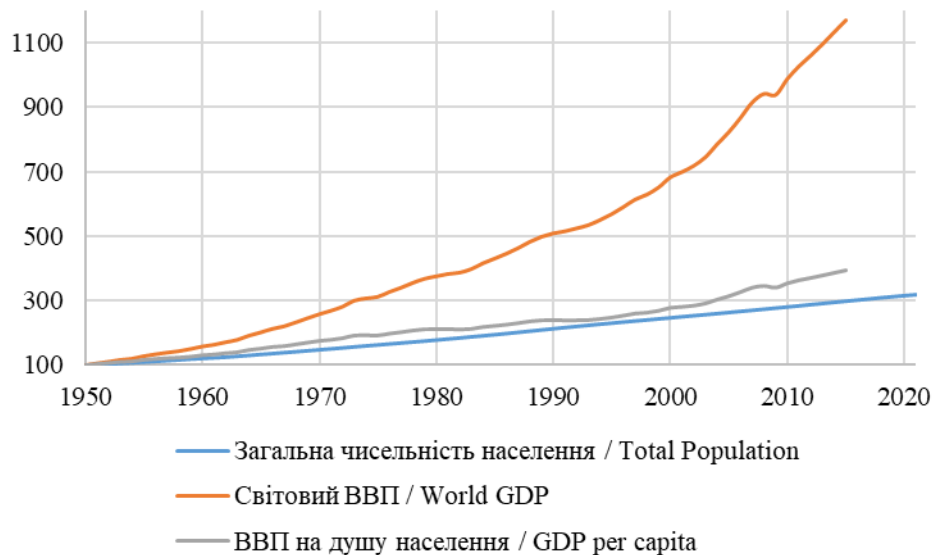

Рис. 1. Темп росту показників, % до 1950 року

Джерело: складено за даними [22, 6]

У 1987 році Всесвітня комісія з навколишнього середовища та розвитку (World Commission on Environment and Development, WCED), створена в 1983 році, опублікувала звіт «Наше спільне майбутнє» («Our common future»), відомий як Звіт Брундтланд (Brundtland Report) [13], що містить керівні принципи сталого розвитку, як це прийнято розуміти сьогодні. Як зазначається у самому звіті, він став відповіддю на терміновий заклик Генеральної Асамблеї ООН і був покликаний запропонувати довгострокові екологічні стратегії до 2000 року, рекомендувати способи, як турбота про навколишнє середовище може бути перетворена на більш широке співробітництво між країнами, розглянути шляхи та засоби, за допомогою яких міжнародне співтовариство може більш ефективно вирішувати проблеми навколишнього середовища, а також допомогти визначити спільне сприйняття довгострокової програми дій протягом наступних десятиліть та бажаних цілей для світової спільноти.

У Звіті Брундтланд відмічається, що критичні глобальні екологічні проблеми є насамперед результатом величезної бідності Півдня та нестійких моделей споживання та виробництва на Півночі [2], а також запропоновано стратегію *сталого розвитку* (Sustainable Development), яка об'єднує розвиток і навколишнє середовище, визначивши її як *розвиток, що відповідає потребам сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби*. У 1989 році доповідь обговорювалася на Генеральній Асамблеї ООН, яка вирішила організувати Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку.

Звіт Брундтланд закладає засади чотирьом основним вимірам: (1) збереження довгострокової екологічної стійкості, (2) задоволення основних потреб людини, (3) сприяння внутрішньогенераційній та (4)

міжгенераційній справедливості (Holdena E., Linnerudb K., Banisterc D., 2014 [8]). Зазначені параметри сучасні дослідники відносять до фундаментальних об'єктивних цінностей, а не суб'єктивних індивідуальних переваг (Daly H., 2007 [3]), тобто до параметрів, які не підлягають обговоренню. Поняття сталого розвитку через «сталість» і зосередження на потребах майбутніх поколінь дозволяє охопити проблеми навколишнього середовища та через «розвиток» і зосередження на потребах теперішнього покоління – економічні проблеми і проблеми бідності (Schirmding Y., 2005 [16]).

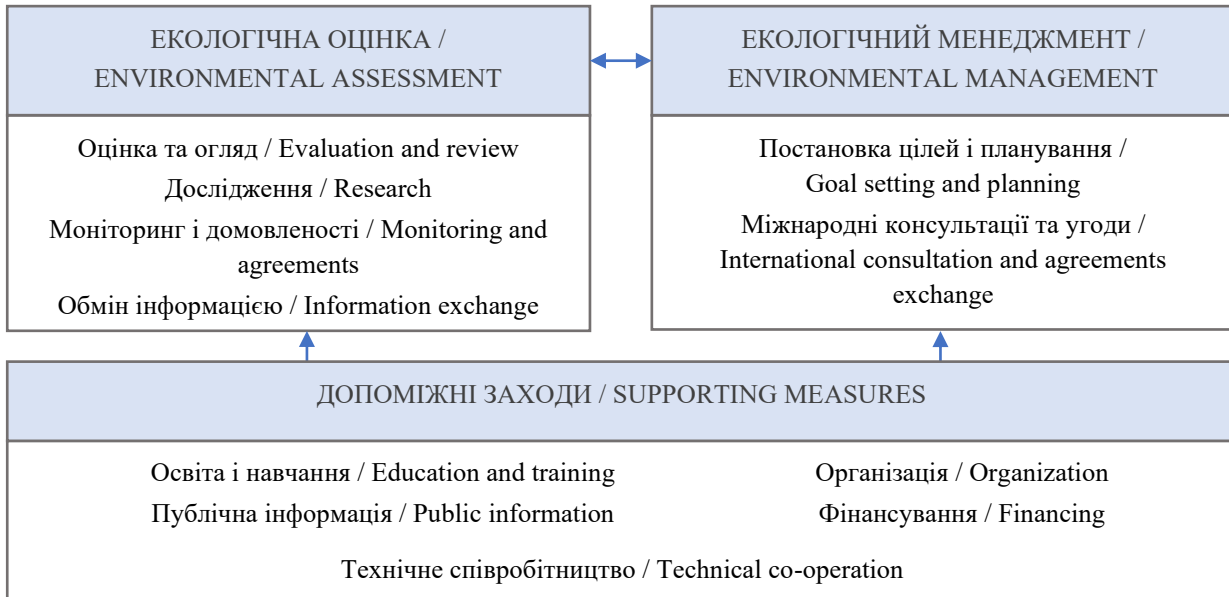

Рис. 2. Рекомендації щодо дій на міжнародному рівні

Джерело: складено автором за [12]

У 1992 році нагоди 20-ї річниці першої конференції в Ріо-де-Жанейро відбулась Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку (United Nations Conference on Environment and Development, UNCED), відома як «Саміт Землі» («Earth Summit»). Основною метою Саміту Землі було вироблення широкого порядку денного та нового плану міжнародних дій з питань навколишнього середовища та розвитку, які б допомогли спрямувати міжнародну співпрацю та політику розвитку у двадцять першому столітті. На Саміті було визнано, що (а) концепція сталого розвитку є досяжною незалежно від рівня (місцевого, національного, регіонального чи міжнародного), (б) інтеграція та збалансованість економічних, соціальних та екологічних проблем для задоволення людських потреб є життєво важливою для підтримки життя, (в) комплексний підхід можливий, але вимагає нового сприйняття процесів виробництва та споживання, життя та роботи, прийняття рішень.

Одним із головних результатів конференції став Порядок денний 21 (Agenda 21) [1] – програма дій, що закликала до нових стратегій інвестування в майбутнє для досягнення загального сталого розвитку через запровадження (а) нових методів освіти, (б) нових способів збереження природних ресурсів, (в) нових способів участі в стабільній економіці. Глобальний план дій поділений на чотири розділи: (1) соціально-економічний вимір (social and economic dimension), (2) збереження та управління ресурсами для розвитку (conservation and management of resources for development), (3) посилення ролі основних груп (strengthening the role of major groups), (4) засоби реалізації (means of implementation).

Крім цього на Саміті було прийнято Декларацію Ріо (Rio Declaration) [14] та проголошено двадцять сім універсальних принципів, Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC), Конвенцію про біологічне різноманіття (Convention on Biological Diversity) та Декларацію про принципи управління лісами (Declaration on the principles of forest management), а також створено Комісію зі сталого розвитку (Commission on Sustainable Development) для забезпечення ефективного виконання рішень Саміту.

Через п'ять років, у 1997 році у Нью-Йорку відбулась спеціальна сесія Генеральної Асамблеї для перегляду та оцінки Виконання Порядку денного 21 (Special Session of the General Assembly to Review and Appraise the Implementation of Agenda), відома як «Конференція Ріо+5» («Rio+5 Conference»), на якій було розглянуто прогрес, досягнутий країнами, міжнародними організаціями та громадянським суспільством у виконанні завдання досягнення цілей Порядку денного, визначено невдачі та причини виникнення проблем, визнано досягнення та встановлено пріоритети. Конференція стала першим комплексним оглядом стану роботи з імплементації угод UNCED. Було підкреслено, що спостерігається незначний прогрес, але при цьому соціальна несправедливість і бідність, рівень парникових газів, розмір викидів токсичних речовин в атмосферу та твердих відходів з 1992 року продовжували зростати. На засіданні було прийнято Програму роботи Комісії на 1998–2002

pp. (Programme of Work of the Commission for 1998–2002) та Програму подальшої реалізації Порядку денного 21 (Programme for the Further Implementation of Agenda 21) на наступні п'ять років.

У 2002 році відбувся Всесвітній саміт зі сталого розвитку (World Summit on Sustainable Development, WSSD) в Йоганнесбурзі, скликаний щоб переглянути прогрес, досягнутий після конференції в Ріо в 1992 році, і узгодити нову глобальну угоду щодо сталого розвитку. На Саміті було прийнято Політичну декларацію (Political Declaration, відому також як Johannesburg Declaration – набір політичних зобов'язань глав держав і урядів, який містить зобов'язання та пропозиції до реалізації, пов'язані зі сталим розвитком) та План реалізації (Implementation Plan або Johannesburg Plan of Implementation, JPOI, який не має обов'язкової юридичної сили і призначений для керівництва діяльністю уряду) [14], що включали положення щодо набору заходів, необхідних для досягнення розвитку, що враховує повагу до навколишнього середовища. План впровадження разом із добровільними та не обов'язковими партнерськими ініціативами за участю бізнесу, неурядових організацій, громадянського суспільства чи урядів мав на меті сприяти задоволенню основних потреб. Як зазначають дослідники, WSSD вдалося повернути питання сталого розвитку на політичний порядок денний, давши новий імпульс проблемам навколишнього середовища та розвитку (Schirnding Y., 2005) [16].

Було виділено п'ять пріоритетних сфер: (1) водні ресурси, (2) енергетика, (3) охорона здоров'я, (4) сільське господарство, (5) біологічне різноманіття. У сфері водних ресурсів План реалізації заохочував партнерство між державним і приватним секторами на основі нормативно-правової бази, встановленої урядами. Щодо енергетики, було підкреслено необхідність диверсифікації енергетичних джерел із додаванням відновлюваних джерел енергії до глобального енергопостачання. У сфері охорони здоров'я було підтверджено взяті на себе зобов'язання щодо боротьби з ВІЛ/СНІДом, а також було наголошено на праві держав тлумачити Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності з метою сприяння загальному доступу до препаратів. Передбачалися комплексні переговори щодо Угоди Світової організації торгівлі (СОТ) про сільське господарство, які включали доступ до ринку та скорочення експортних субсидій. План впровадження в сфері біорізноманіття закликав до встановлення міжнародного режиму для забезпечення справедливого та рівноправного розподілу вигід від використання генетичних ресурсів, містив положення щодо Кіотського протоколу по скороченню викидів парникових газів для тих держав, які його ратифікували, та заклики ратифікувати протокол до тих держав, які це не зробили.

Для викорінювання бідності та запуску десятирічних програм підтримки регіональних і національних ініціатив, спрямованих на прискорення переходу до життєздатних моделей виробництва та споживання було прийнято рішення щодо заснування Глобального фонду солідарності (Global Solidarity Fund), створення якого відбулося пізніше – у лютому 2003 року. Також на WSSD було створено низку нових партнерств, у тому числі Альянс здорового середовища для дітей (Environments for Children Alliance, HECA), започаткований Всесвітньою організацією охорони здоров'я (World Health Organization, WHO)). Крім цього на Комісію зі сталого розвитку (Commission on Sustainable Development) було покладено основну відповідальність за моніторинг і подальші дії, реорганізовано програму роботи для зосередження на тематичних кластерах питань. Між тим, і це підкреслюється науковцями, перетворення політики в реальні дії на всіх рівнях (від глобального до локального) залишатиметься найбільшим викликом у наступні роки (Schirnding Y., 2005 [16]).

У 2012 році, через сорок років після Конференції Організації Об'єднаних Націй з питань навколишнього середовища людини, що відбулася 1972 року в Стокгольмі та через двадцять років після Саміту Землі 1992 року в Ріо-де-Жанейро, відбулась чергова Конференція ООН зі сталого розвитку, відома як «Ріо+20» («Rio+20»). «Ріо+20» мала відновити політичну прихильність до сталого розвитку, оцінити прогрес та прогалини, які залишаються у виконанні рішень, прийнятих під час попередніх конференцій, визначити шляхи вирішення нових викликів.

На Конференції було прийнято документ, що містить чіткі та практичні кроки для впровадження сталого розвитку. Було вирішено розпочати процес розробки Цілей сталого розвитку (Sustainable Development Goals, SDGs), спираючись на вісім Цілей розвитку тисячоліття (Millennium Development Goals, MDGs), проголошених на Саміті тисячоліття (Millennium Summit) і зближуючись із порядком денним розвитку на період після 2015 року.

Конференція ухвалила інноваційні керівні принципи політики *зеленої економіки* (Green Economy) в контексті сталого розвитку та викорінювання бідності та запровадила стратегію фінансування сталого розвитку. Програмою ООН з довкілля (UN Environment Programme, UNEP) стали або *зелену економіку як економіку, в якій зростання доходів і зайнятості обумовлено державними та приватними інвестиціями, які зменшують викиди вуглецю та забруднення, підвищують ефективність використання енергії та ресурсів і запобігають втраті біорізноманіття та екосистемних послуг* [21]. Науковці підкреслюють, що модель зеленої економіки запроваджується як можливість покращити екосистемні послуги (Ecosystem Services, PES) та забезпечити зростання та стабільні засоби існування для бідних (Kadekodi G., 2013 [9]).

На конференції було схвалено десятирічну рамкову програму сталого споживання та моделей виробництва (A/CONF.216/5) та прийнято перспективні рішення в ряді тематичних сфер, включаючи енергетику, продовольчу безпеку, океани та міста. Ріо+20 привернула увагу багатьох до проблематики сталого розвитку, було оголошено про понад 700 добровільних зобов'язань та розпочато створення нових партнерств для сприяння

сталому розвитку. Результати конференції було зафіксовано в заключному документі під назвою «Майбутнє, якого ми хочемо» («The Future We Want») [19].

У 2015 році на Саміті зі сталого розвитку (Sustainable Development Summit), який відбувся у Нью-Йорку, було прийнято новий порядок денний під назвою «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року» («Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development») [19], що включив 17 цілей сталого розвитку (Sustainable Development Goals, SDGs). Мета плану – знайти нові способи покращення життя людей у світі, викоринити бідність, сприяти процвітання та добробуту для всіх, захистити навколишнє середовище та боротися зі зміною клімату, втілилась у закликах до дій у п'яти сферах: (1) люди, (2) планета, (3) процвітання, (4) мир і (5) партнерство. У Порядку денному знов наголошується, що подолання бідності має бути поряд з економічним зростанням, задоволенням соціальних потреб, боротьбою зі зміною клімату.

Науковці підкреслюють, що цілі сталого розвитку, побудовані за синергетичним підходом (SDG Synergies approach), є інтегрованими, неподільними та взаємозалежними, взаємодіють і впливають одна на одну прямо чи опосередковано та ефективні для отримання системного розуміння того, як сталий розвиток впливає на здоров'я та добробут людей і навпаки (Hellden D. та ін., 2022 [6]). Завдяки цілям сталого розвитку бізнес отримав чіткіший набір довгострокових глобальних пріоритетів, зміцнилась узгодженість між політиками, громадянським суспільством і приватним сектором (Pedersen S., 2018 [10]).

У 2022 році відбулась Міжнародна зустріч ООН «Стокгольм+50» («Stockholm+50») та було оприлюднено звіт «Стокгольм+50: відкриття кращого майбутнього» («Stockholm+50: Unlocking a Better Future») [17], який став результатом співпраці між Стокгольмським інститутом навколишнього середовища (Stockholm Environment Institute, SEI) і Радою з питань енергетики, навколишнього середовища та води (Council on Energy, Environment and Water, CEEW). Звіт підсумовував рекомендації щодо п'ятдесятирічної спадщини Конференції ООН з питань навколишнього середовища людини. У ньому було узагальнено сучасні наукові дані та проаналізовано взаємозв'язок між людською та екологічною кризами. Також було представлено ключові дії, які спонукатимуть до трансформаційних змін, та додаткові рекомендації щодо покращення умов для змін шляхом реалізації узгодженої політики, посилення підзвітності та відновлення всебічності, заснованої на солідарності, для вирішення спільних проблем.

Зокрема зазначається, що ключовими елементами системних змін є екологічна освіта (освіта з питань довкілля та сталого розвитку), стала економіка та суспільна підтримка інновацій. Поряд з цим трансформаційний вплив матиме зміна парадигми в бік спільного розвитку технологій, зелене та інклюзивне відновлення, усунення бар'єрів та покращення умов для змін шляхом зміцнення багатосторонності та довіри, встановлення культури та забезпечення прозорості підзвітності.

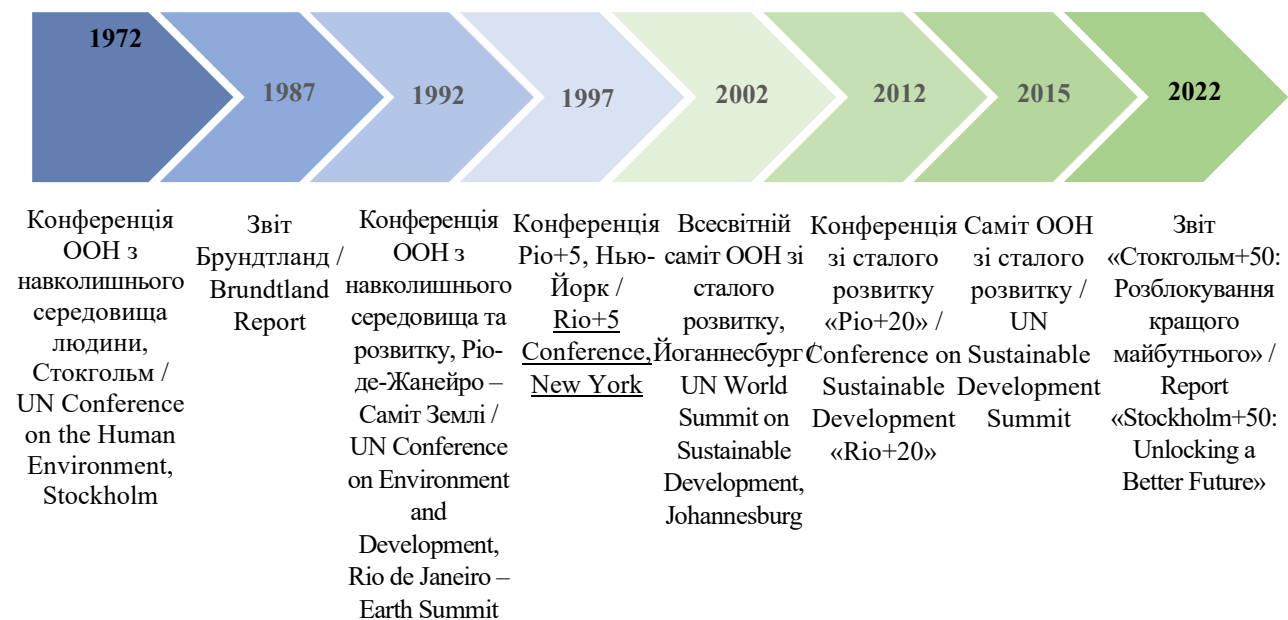

Рис. 3. Генезис концепції сталого розвитку

Джерело: складено автором

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Узагальнюючи вищенаведене, слід, по-перше, підкреслити, що ідеї сталого розвитку мають тривалу історію панування на глобальному суспільному рівні. Історію, що нараховує понад п'ятдесят років. Вибудовуючи логіку її трансформації та деталізації, необхідно розуміти, що вже з початку 70-х років XXI сторіччя вирішення питань означеної проблематики є актуальними незалежно від розташування і рівня

економічного розвитку держави – у розв’язанні проблем сталого розвитку залучено переважну більшість країн світу: як промислово розвинених, так і тих, що розвиваються.

По-друге, прийняття ідеї сталого розвитку як головної для людства відбулося внаслідок загострення екологічних і соціальних проблем, обумовленого стрімким зростанням загальної чисельності населення планети та випереджальним, порівняно із ним, зростанням світового валового внутрішнього продукту. Поряд із зазначеними тенденціями було активізовано процеси глобалізації, зорієнтовані на використання моделі розвитку, максимізуючу економічну ефективність.

По-третє, тотальний характер прояву несприятливих наслідків означених процесів спонукав до послідовного формування ідеї сталого розвитку. Від діалогу між промислово розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, щодо зв’язку економічного зростання з забрудненням довкілля та суспільним добробутом (1972 рік), за результатами якого було введено поняття і розроблені керівні принципи сталого розвитку (1987 рік). Процеси прийняття рішень щодо виробництва та споживання, життя та роботи не залежно від рівня суспільної взаємодії зорієнтовано на інтеграцію та збалансованість економічних, соціальних та екологічних факторів і запровадження стратегій інвестування в майбутнє для досягнення загального сталого розвитку (1992 рік). Зважаючи на певний прогрес, рівень соціальної несправедливості та бідності, парникових газів, викидів токсичних речовин та твердих відходів продовжували зростати (1997 року). Як наслідок було сформовано набір політичних зобов’язань держав з реалізації заходів, пов’язаних зі сталим розвитком, у п’яти пріоритетних сферах: водні ресурси, енергетика, охорона здоров’я, сільське господарство, біологічне різноманіття, та запроваджено систему моніторингу (2002 рік). Далі було ухвалено інноваційні керівні принципи політики зеленої економіки, запроваджено стратегію фінансування сталого розвитку та визнано необхідність розробки (2012 рік), а потім і ухвалено (2015 рік) 17 цілей сталого розвитку. Сучасні експерти, підсумовуючи досвід реалізації системних змін, серед ключових факторів сталого розвитку вибіляють екологічну освіту, сталу економіку, підтримку інновацій, спільний розвиток технологій, зелене та інклюзивне відновлення, встановлення культури та забезпечення прозорості підзвітності (2022 рік).

По-четверте, в процесі глобального формування ідеологічних засад було визначено зміст сталого розвитку як розвитку, що відповідає потребам сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби, а також вибудовано цілі сталого розвитку та взаємозв’язок з іншими фундаментальними поняттями концепції, зокрема поняттям зеленої економіки – економіки, в якій зростання доходів і зайнятості обумовлено державними та приватними інвестиціями, які зменшують викиди вуглецю та забруднення, підвищують ефективність використання енергії та ресурсів і запобігають втраті біорізноманіття та екосистемних послуг. Зміст ідеї, взаємопов’язаність цілей і понять сталого розвитку постійно перебували і продовжують перебувати у стані академічної та експертної дискусії, але в цілому отримали загально прийняте розуміння.

Література

1. Agenda 21. United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
2. Brundtland Report. Federal Office for Spatial Development ARE. URL: <https://www.aren.admin.ch/aren/en/home/sustainable-development/sustainability-policy/2030agenda/un-milestones-in-sustainable-development/1987-brundtland-report.html>
3. Current World Population. Worldometers. URL: <https://www.worldometers.info/world-population/>
4. Daly H. Ecological Economics and Sustainable Development. *Selected Essays of Herman Daly*. Elgar, Cheltenham, UK/Northampton, US, 2007.
5. Fukuda K. Science, technology and innovation ecosystem transformation toward Society 5.0. *International journal of production economics*. Volume 220, February 2020
6. GDP. Our World in Data. URL: <https://ourworldindata.org/grapher/gdp-world-regions-stacked-area?country=Sub-Saharan+Africa~Latin+America~Middle+East~South+and+South-East+Asia~East+Asia~Western+Offshoots~Eastern+Europe~Western+Europe>
7. Hellden D., Weitz N., Nilsson M., Alfven T. Situating Health Within the 2030 Agenda – A Practical Application of the Sustainable Development Goals Synergies Approach. *Public Health Rev*, 07 April 2022.
8. Holdena E., Linnerudb K., Banisterc D. Sustainable development: Our Common Future revisited. *Global Environmental Change*. Volume 26, May 2014, P. 130–139.
9. Kadekodi G. Is a ‘Green Economy’ Possible? *Economic and Political Weekly*. June 22, 2013. Vol. XLVI II № 25. pp. 44–49 (6 pages).
10. Munasinghe M. and Cruz W. Economy wide policies and the environment: Lessons from experience. *World Bank Environment Paper*. Number 10, Washington D.C, USA, January 1995, 96 pp.
11. Pedersen S. The UN Sustainable Development Goals (SDGs) are a Great Gift to Business! *Procedia CIRP*. Vol. 69, pp. 21–24.
12. Report of the United Nations conference on the human environment. Stockholm, 15–16 June 1972. United Nations. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/523249>
13. Report of the World Commission on Environment and Development. Our common future. 4 August 1987. URL: <https://ambiente.files.wordpress.com/2011/03/brundtland-report-our-common-future.pdf>

14. Report of the World Summit on Sustainable Development Johannesburg, South Africa, 26 August4 September 2002. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/636/93/PDF/N0263693.pdf?OpenElement>
15. Report of the United Nations Conference on Environment and Development Rio de Janeiro, 3–14 June 1992. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/836/55/PDF/N9283655.pdf?OpenElement>
16. Schirnding Y. The World Summit on Sustainable Development: reaffirming the centrality of health. Globalization and Health volume 1, Article number: 8, 10 May 2005, 6 p.
17. SEI & CEEW (2022). Stockholm+50: Unlocking a Better Future. Stockholm Environment Institute. URL: <http://doi.org/10.51414/sei2022.011> <https://www.stockholm50.report/>
18. The first world conference on the environment. United Nations Conference on the Human Environment, 5–16 June 1972, Stockholm. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>
19. The Future We Want. United Nations. A/CONF.216/L.1. 19 June 2012. URL: https://www.are.admin.ch/dam/are/en/dokumente/the_future_we_want.pdf.download.pdf/the_future_we_want.pdf
20. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. A/RES/70/1. 21 October 2015. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
21. United Nations Environment Program (UNEP). 2011. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. A Synthesis for Policy Makers. Nairobi: UNEP. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/126GER_synthesis_en.pdf
22. World Population Prospects 2022. Department of Economic and Social Affairs Population Division. United Nations. URL: <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/MostUsed/>
23. Боголюбов В.М. та ін. Стратегія сталого розвитку: Підручник [В.М. Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М. Боголюбова. К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. 446 с.

References

1. Agenda 21. United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
2. Brundtland Report. Federal Office for Spatial Development ARE. URL: <https://www.are.admin.ch/are/en/home/sustainable-development/sustainability-policy/2030agenda/un-milestones-in-sustainable-development/1987-brundtland-report.html>
3. Current World Population. Worldometers. URL: <https://www.worldometers.info/world-population/>
4. Daly H. Ecological Economics and Sustainable Development. *Selected Essays of Herman Daly*. Elgar, Cheltenham, UK/Northampton, US, 2007.
5. Fukuda K. Science, technology and innovation ecosystem transformation toward Society 5.0. *International journal of production economics*. Volume 220, February 2020
6. GDP. Our World in Data. URL: <https://ourworldindata.org/grapher/gdp-world-regions-stacked-area?country=Sub-Saharan+Africa+Latin+America+Middle+East+South+and+South-East+Asia+East+Asia+Western+Offshoots+Eastern+Europe+Western+Europe>
7. Hellden D., Weitz N., Nilsson M., Alfven T. Situating Health Within the 2030 Agenda – A Practical Application of the Sustainable Development Goals Synergies Approach. *Public Health Rev*, 07 April 2022.
8. Holdena E., Linnerudb K., Banisterc D. Sustainable development: Our Common Future revisited. *Global Environmental Change*. Volume 26, May 2014, P. 130–139.
9. Kadekodi G. Is a 'Green Economy' Possible? *Economic and Political Weekly*. June 22, 2013. Vol. XLVI II № 25. pp. 44–49 (6 pages).
10. Munasinghe M. and Cruz W. Economy wide policies and the environment: Lessons from experience. *World Bank Environment Paper*. Number 10, Washington D.C, USA, January 1995, 96 pp.
11. Pedersen S. The UN Sustainable Development Goals (SDGs) are a Great Gift to Business! *Procedia CIRP*. Vol. 69, pp. 21–24.
12. Report of the United Nations conference on the human environment. Stockholm, 15–16 June 1972. United Nations. URL: <https://digitalibrary.un.org/record/523249>
13. Report of the World Commission on Environment and Development. Our common future. 4 August 1987. URL: <https://ambiente.files.wordpress.com/2011/03/brundtland-report-our-common-future.pdf>
14. Report of the World Summit on Sustainable Development Johannesburg, South Africa, 26 August4 September 2002. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/636/93/PDF/N0263693.pdf?OpenElement>
15. Report of the United Nations Conference on Environment and Development Rio de Janeiro, 3–14 June 1992. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N92/836/55/PDF/N9283655.pdf?OpenElement>
16. Schirnding Y. The World Summit on Sustainable Development: reaffirming the centrality of health. Globalization and Health volume 1, Article number: 8, 10 May 2005, 6 p.
17. SEI & CEEW (2022). Stockholm+50: Unlocking a Better Future. Stockholm Environment Institute. URL: <http://doi.org/10.51414/sei2022.011> <https://www.stockholm50.report/>
18. The first world conference on the environment. United Nations Conference on the Human Environment, 5–16 June 1972, Stockholm. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>
19. The Future We Want. United Nations. A/CONF.216/L.1. 19 June 2012. URL: https://www.are.admin.ch/dam/are/en/dokumente/the_future_we_want.pdf.download.pdf/the_future_we_want.pdf
20. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. A/RES/70/1. 21 October 2015. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
21. United Nations Environment Program (UNEP). 2011. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. A Synthesis for Policy Makers. Nairobi: UNEP. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/126GER_synthesis_en.pdf
22. World Population Prospects 2022. Department of Economic and Social Affairs Population Division. United Nations. URL: <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/MostUsed/>
23. Boholiubov V.M. та ін. Стратегія сталого розвитку: Підручник [V.M. Boholiubov, M.O. Klymenko, Melnyk L.H., O.O. Rakoid]. За редакцією професора V.M. Boholiubova. К.: VTs NUBIPU, 2018. 446 с.